

Duinen aan de wandel

De duinen zijn de duinen niet meer; de dynamiek is er uit. Op experimentele schaal proberen beheerders de duinen weer te laten verstuiven. Zoals ze dat honderd jaar geleden nog deden. Maar het valt niet mee om de oude reuzen in beweging te houden.

Er loopt een man door hagelwitte, bewegelijke duinen. De lucht is schoon en de atmosfeer bevat niet meer dan de natuurlijke hoeveelheid kooldioxide. Maar deze man loopt hier niet om van de schone lucht te genieten. Hij komt, net als anderen, brandhout plunderen. De planten hebben het moeilijk onder dit menselijke misbruik. Het zand wint het dan ook meestal van de begroeiing. Maar die dynamiek kan de wandelaar gestolen worden. Buiten het brandhout en een incidentele konijnenbout vindt hij de duinen vooral een bron van ergernis. Landbouw is er moeizaam en het bewegende zand is een voortdurende bedreiging. Dit is het jaar 1850. Hoe verrast zou deze wandelaar zijn wanneer hij, zeg, zeven generaties later weer door het duin kon lopen. Het is ineens groen! Vrijwel alles is dichtgegroeid met grassen, kruiden, struweel en zelfs bos.

Maar in de 21-ste eeuw zien veel natuurliefhebbers en beheerders de vergroening met lede ogen aan. Er zijn heel wat - en lang niet alleen sentimentele - redenen om terug te verlangen naar het duin van halverwege de negentiende eeuw. Door het dichtgroeien en verruigen is de biodiversiteit hard achteruit gehold. Tal van planten- en diersoorten zijn bedreigd. Vogels als de tapuit en de kleine plevier zijn we bijna kwijt. Ondanks enkele interessanter vogelsoorten als grasmus,

sprinkhaanzanger en roodborsttapuit is het duinleven heel monotoon geworden.

Wandel-experimenten

Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw proberen beheerders de verstarring van de duinen op verschillende plaatsen en manieren terug te draaien. Daarbij spreken vooral de experimenten om duinen weer aan het 'wandelen' te krijgen tot de verbeelding. Wanneer duinen wegstuiven, zouden nieuwe, maagdelijke valleien ontstaan, terwijl de wandelende duinen zelf oude climaxvegetaties onder het zand bedelven. Zowel voor de droge als voor de natte duinvegetaties betekent dit ruimte voor nieuwe pionierssituaties. Ook de vogels zouden kunnen profiteren: kleine kale oppervlakken met aan de randen lage, overstoven vegetatie voor de tapuit, onbegroeide zandvlaktes met wat open water voor de kleine plevier. Als de duinen weer massaal zouden gaan wandelen zou zelfs de duinpieper terug kunnen komen!

Onder meer in Kennemerland en het duingebied Berkheide, ten zuiden van Katwijk, zijn experimenten gaande met bewegende duinen. Experimenten, omdat het nog bepaald niet zeker is dat de duinen echt in beweging komen en blijven. Door klimaatverandering en stikstofdepositie groeit de vegetatie harder dan in het verleden. De temperaturen

In het duingebied Berkheide, tussen Wassenaar en Katwijk, zouden Schotse hooglanders het oprukkend gras kort moeten grazen om zo het duin in beweging te houden.

zijn hoger en de neerslag is toegenomen, zodat het groeiseizoen met gemiddeld anderhalve maand is verlengd. De strijd tussen zand en plant is dus een andere dan die van honderd jaar geleden. Daar komt bij dat er heel wat voor nodig is om de boel op gang te krijgen.

Wortels van helmgras zijn bijna onverwoestbaar en gaan vaak meters diep. Volledig uitgraven is geen optie. Blijven er te veel helmwortels achter, dan is het kale zand vaak binnen een paar jaar weer begroeid. Ook duindoornwortels kunnen uitlopen, maar ze zijn gelukkig een stuk minder taai dan helm. De wortelresten van gerooid dennenbos zijn weliswaar dood, maar door uitstuiven blijven ze wel jaren aan het oppervlak liggen. Daar blijven ze de zo gewenste erosie tegenhouden.

Nazorg noodzaak

De lopende experimenten laten dan ook zien dat simpelweg weghalen van begroeiing alleen niet voldoende is voor het opnieuw in beweging brengen van duinen. Nazorg blijkt onontbeerlijk. Een aantal jaren met heel veel stormen, direct na de eerste ingreep, zou een ideale 'afmaker' zijn. Veel klimaatmodellen beloofden ook meer stormen door het versterkte broeikaseffect. Maar de praktijk is weerbarstiger. Uitgerekend sinds het moment dat dynamiek in het natuurbeheer weer in de mode is, is de hoeveelheid wind aanmerkelijk afgenomen. ●

(Met dank aan Cees de Vries voor ornithologische ondersteuning)